

Ook CCS noodzakelijk om klimaatverandering tegen te gaan

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Morgen, 3 september, bespreekt u in de Kamer de brief van de Ministers Van der Hoeven, EZ, en Cramer, VROM, over afvang, transport en opslag van CO₂ (CCS, Carbon Capture & Storage), in Nederland. De Ministers vinden dat CCS een noodzakelijk onderdeel is van het pakket ter beschikking staande maatregelen “om in aanvulling op alle inspanningen op het gebied van energiebesparing en duurzame energie de komende decennia klimaatdoelstellingen te kunnen realiseren”.

Wij onderschrijven deze boodschap van de Ministers van harte. De CO₂-uitstoot móet omlaag en CCS biedt de mogelijkheid om in de overgangperiode naar duurzame energievoorziening schoner gebruik te maken van fossiele brandstoffen. Wij hebben enig recht van spreken: velen van ons zijn al jaren bezig met onderzoek van CCS-technologieën en daarmee samenhangende processen. En de komende jaren zullen wij vele miljoenen investeren, samen met de overheid, om CCS in de praktijk te demonstreren.

Nederland heeft de mogelijkheid en de gelegenheid om de CCS-technologie verder te ontwikkelen en toe te passen. We hebben uitgebreide wetenschappelijke kennis, bedrijven die CCS willen en kunnen toepassen, en er zijn opslagmogelijkheden, diep onder de grond in bijvoorbeeld leeggeproduceerde gasvelden. Dit brengt natuurlijk ook welkome economische activiteit met zich mee en biedt exportkansen. Bovendien is de kennis die we hier ontwikkelen van grote betekenis voor opkomende economieën, waar de milieubijdrage van CCS nog vele malen groter zal zijn. Wij vinden het een vanzelfsprekende zaak dat een welvarend land op dit gebied voorloper is. Ondergrondse CO₂-injectie is overigens niet nieuw, het gebeurt al jarenlang op vele plaatsen in de wereld, ook op bescheiden schaal in Nederland, in de Noordzee. We zullen in de komende jaren via demonstratieprojecten en onderzoek in Nederland waarborgen dat CO₂ afvang, transport en opslag op grotere schaal kan en dat het veilig is, zodat na 2020 CCS groot-schalig kan worden toegepast.

Wij steken dan ook onze handen uit de mouwen en doen wat in ons vermogen ligt om demonstratieprojecten tot een succes te maken en zo bij te dragen aan het halen van klimaatdoelstellingen. Het zal duidelijk zijn dat wij de bespreking van de beleidsbrief met heel veel belangstelling zullen volgen. Aan energiebesparing en duurzame energie moet met onverminderde inzet worden gewerkt, ook door ons, maar we verwachten dat de Kamer over CCS een daadkrachtig standpunt in zal nemen en voortvarende maatregelen voor de noodzakelijke wet- en regelgeving, de benodigde infrastructuur en, minstens zo belangrijk, voor het scheppen van maatschappelijk draagvlak, zal ondersteunen. Zonder een stevig overheidsbeleid kunnen wij onze plannen niet realiseren en missen we een kans om klimaatverandering tegen te gaan. In het zicht van de komende klimaattop in Kopenhagen geeft Nederland met stevig beleid ook een duidelijk signaal af.

Ruud Lubbers, *Kwartiermaker Rotterdam
Climate Initiative*

Hans Alders, *Voorzitter Energiened*

Stan Dessens, *Voorzitter Taskforce CCS*

André Jurjus, *Directeur Vereniging voor
Marktwerking in Energie*

Ir. Pier Nabuurs, *Voorzitter Raad van
Bestuur KEMA*

Dr. Ton Hoff, *Directievoorzitter
Energieonderzoek Centrum Nederland*

Dr. Mart van Bracht, *Directeur markt TNO
Bouw en Ondergrond*

Gerrit van Werven, *Directeur Energy Valley*

Dr. Jan Brouwer, *Projectdirecteur CATO-2*

Ir. Erik Lysen, *Directeur Utrecht Centrum
voor Energieonderzoek, UU*

Peter de Wit, *President directeur Shell
Nederland*

Øystein Løseth, *CEO Nuon Energy*

Maus van Loon, *CEO Electrabel Nederland*

Michiel Boersma, *Voorzitter Raad van
Bestuur van Essent*

Joost van Dijk, *CEO E.ON Benelux*

Huib Morelisse, *CEO RWE Nederland*

Pieter Trienekens, *Raad van Bestuur,
Nederlandse Gasunie*

Paul van Gelder, *Directeur TAQA Energy*

Renso Zwiers, *President DSM Agro*

Martin van Pernis, *CEO Siemens Nederland*

Wouter van de Waal, *Directeur SEQ
International*

Prof.dr.ir. Jo van Engelen, *lid Raad van
Bestuur APG Groep en Hoogleraar RUG*

Prof.dr. Andre Faaij, *Hoogleraar
Energiesystemen analyse, UU*

Prof.dr. Hans Geerlings, *Hoogleraar Applied
Sciences, TU Delft*

Prof.dr.ir. Ramon Hanssen, *Hoogleraar
Aardobservatie, TU Delft*

Prof.dr.mr. Catrinus J. Jepma, *Energy Delta
Institute, RUG*

Dr. Martin C.Th. Scholten, *Directeur
IMARES, Wageningen UR*

Dr. Henk Kooi, *UHD Hydrogeologie, VU*

Ir. Menso Molag, *Lector Risicobeheersing
Saxion Hogeschool*

Dr. Karl Heinz Wolf, *UHD Applied
Geophysics and Petrophysics, TU Delft*

Prof.dr.ir. Adrian H.M. Verkooijen,
Professor of Power Engineering, TU Delft

Dr. Bert Wiersema, *Directeur Energy Delta
Research Centre, RUG*

Prof.dr. Bert van der Zwaan, *Decaan
Geowetenschappen, UU*